

Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Vnum Angelum alteri loqui eo solum, quod velit suum secretum ei
manifestum fieri, absque alia in ipso mutatione, dixerunt Caietanus, &
Capreolus. c. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

intellectu; & specie Angeli loquentis, ut ab integra causa, & Angelum audientem passive tantum se habere: at vero Gabriel, & Ocam dicunt notitiam in mente audientis produci à verbo existente in mente loquentis, & ab intellectu simul angeli audientis, ita ut ex his duobus una fiat causa. Deinde differt hæc sententia ab alia secunda opinione, tum quia illa docet, ab intellectu loquentis angeli non derivari in mentem audientis intellectionem, sed speciem, quæ sit illi principium intellectionis: hæc autem opinio alletit derivari intellectionem & cognitionem: tum etiam, quia secundo opinio affirmat speciem in mente audientis produci ab intellectione loquentis liberè pro arbitrio voluntatis: at vero Ocam, & Gabriel docent naturaliter & necessario produci. Confirmari autem potest hæc sententia eisdem fere rationibus, quibus alia duæ præcedentes.

Prima ratio
constr. a. illam
38.

Secunda.

Mihi tamē eodem modo, sicut & illæ, minime probatur. Primum quidem, quia, ut ostendi supra disp. 201. c. 2. notitia in mente angeli, produci non potest ab objecto extra angelum existente, siue illud sit corporeum, siue spirituale. Deinde quia hoc modo defendi nequit vera ratio locutionis inter angelos: locutio enim, quæ ad alterum est, libera debet esse, ut libere unus alteri exprimat, & significet suum conceptum, non autem naturalis & necessaria: alioqui & quilibet angelus alteri cuiusque loqueretur, cum ex sententia Gabrielis, & Ocam conceptus mentis suæ sit naturaliter alteri notus: imo etiam homo loqueretur cuilibet angelo: sequeretur etiam, hominem semper Deo loqui, & quod eius conceptus & secretum cordis semper est Deo notum & manifestum. Porro autem posse animam hominis, dū est in corpore, Angelo loqui imprimēdo naturaliter illi notitiam sui cōceptus, & contra etiam angelum animæ eodem modo loqui (quod est absurdum) ex dictis contra præcedentem sententiam in superiori capite manifestum est, nec oportet in eo amplius immorari.

Rationi tamen modo factæ respondent Gabriel, & Ocam, non posse unum Angelum alteri loqui, nisi velit, ac proinde ad locutionem duo requirit, & actum intellectus & voluntatis, ita ut locutio significet formationem cōceptus in mente, & connotet voluntatem manifestandi. Ceterum hanc voluntatem non esse necessariam ad hoc, quod ex imperio, & motione illius, actus intellectus, & verbum, quod est in intellectu loquentis, imprimat sui notitiam in audiente (hanc enim naturaliter efficit) sed ut Angelus in se voluntarie format conceptum ea intentione, ut in alium angelum operetur. Verum responsum hoc facile refutari potest. Nam cum verbum existens in mente unius Angeli, operetur in mentem alterius naturaliter, & non ex imperio, aut motu voluntatis: intentio illa Angeli nihil omnino conferat ad locutionem, & expressionem conceptus in mente alterius: ac proinde nullo modo ad rationem locutionis pertinebit. Solum enim voluntas illa efficere poterit, ut conceptus in mente loquentis exprimat: at vero ut ipse conceptus iam expressus, sit locutio nulla ratione ex illa pendebit. Spectaret autem ad rationem locutionis, si cōceptus existens in mente angeli loquentis, libere & pro arbitrio illius notitia sui in mente audientis produceret: at qui ex voluntate angeli id non potest, superiori capite satis probatum manet.

Vnum Angelum alteri loqui eo solum, quod velit suum secretum ei manifestum fieri absque alia in ipso mutatione discretum Cælestium, & Cap. solus.

Reliqui omnes Scholastici, qui de locutione Angelorum differunt, communi consensu in hoc unum contra præcedentes opiniones conspirant, ut dicant, unum Angelum alteri loqui nullo in eo effectu producto. Quid vero necessarium sit ex parte loquentis, non eodem modo replicant. Quare & ipsi in varias sententias divisi sunt, quas subinde sigillatim referemus. Prima eorum opinio, quæ sit in ordine quarta, est Cælestium fra qu. 107. artic. primo, & Capreoli in secundam dist. 11. quæst. 2. & aliorum, quos infra referemus, qui docent, eo solum, quod unus Angelus velit, secretum cordis sui esse alteri manifestum, ab eo recte intelligi: quare & ordinationem huius secreti ad alium Angelum (ut loquitur Cælestius) esse locutionem, & notitiam, quæ inde nascitur in mente alterius angeli, non quidem productam ab angelo loquente, vel ab aliquo, quod in mente illius existat, sed à solo angelo audiente esse conditionem. In hanc sententiam allegatur S. Doctor infra in ea quæst. 107. art. 1. quid tamen ipse dicat eo loco, videbimus inferius.

Hæc sententia confirmatur primum, quia si secretum cordis unius Angeli de se occultum esset, operetur alteri angelo, ut probatum est disputat. 209. cap. 10. Porro hoc secretum cordis, voluntate angelici, cuius est, posse alteri Angelo aperiri, nullus inficitur. Cum igitur, ut ex superioribus patet, non debeamus dicere, aliquid produci in intellectu audientis ab Angelo, qui loquitur: non videtur alia via superesse. Confirmat etiam Cælestius deinde, quia hoc ipso, quod secretum cordis voluntate eius, cuius est, ordinatur ad alterum Angelum, sola voluntatis illius ordinatione est in numero eorum, quæ ad alterum Angelum pertinent: sed quicumque angelus omnia ad se pertinentia intelligere potest: ergo & secretum cordis alterius ex voluntate illius ita ordinatum. Hanc opinionem sequuti videntur Alexander 2. parte 2. dist. 27. membr. 6. Bonaventura in 2. dist. 10. art. 3. q. 1. & Albertus 2. par. tract. 9. q. 35. membr. 2. nam quatuorvis afferant, angelos sibi mutuo loqui per virtutes quosdam: intelligunt tamen natus esse ipsam conceptum intellectus angeli loquentis, & secretum voluntatis per ipsam voluntatem ordinatum ad alium angelum, ut illi manifestum sit. Denique iuxta horum sententiam, ita cognoscitur secretum cordis post voluntatem manifestandi, ut non solum certo, sed etiam notitia quidam, & intuitiva (ut aiunt) videatur.

Mihi vero, ut fatear mei ingenij tarditatem, si cuti etiam Magistro Cano ex Thomasti Scholasticis insigni viro prædicta opinio difficilis semper visa est. Primum quidem difficile est, sola voluntate loquentis angeli secretum voluntatis secretum intellectus, quod antea omnino ignotum erat, alteri Angelo nulla facta in ipso mutatione, nec aliqua re in ipso Angelo loquente, aut conditione producta, fieri manifestum: nam res aliqua in se omnino non mutata, eodem modo comparatur cum intellectu nunc & antea: mirabile namque esset, si propter respectum aliquem extrinsecum,

insecum, quem ex voluntate acciperet, fieret intelligibilis.

Quæstio.

Sed obijciat aliquis, rem aliquando melius intelligi propter varia media, quæ assumuntur ad explicationem eius, nulla omnino facta in ipsa re mutatione: mirum ergo non est, si ratione voluntatis ordinantis secretum cordis ad alium angelum, nunc cognoscatur, quod antea erat ignotum.

Responsio.

Respondeo, quando res non intelligitur, aut cognoscitur primariè, sed ratione alicuius prius cogniti, recte fieri posse, ut id, quod in se manet non mutatum, nunc intelligatur, & cognoscatur, cum antea non posset cognosci, aut intelligi: tunc autem fit aliqua mutatio ex parte obiecti, saltem eius, quod primario cognoscitur. Hac de causa ex vno principio cognito cognoscitur id, quod antea omnino ignotum erat: eodemque modo contingit, si fiat mutatio in aliquo signo exprimente rem: quia & hæc mutatio intelligitur facta ex parte obiecti cogniti: ac in præfati non ita contingit: voluntas enim, quæ Angelus vult suum secretum alteri notum esse, non est medium, quod prius cognitum, vel tanquam signum, vel tanquam medium ducat nos in cognitionem secreti cordis, neque quidquam mutat in ipso secreto: ergo nihil conducit, ut secretum cordis, accedente illa voluntate sic ordinante, cognosci possit: cum antea esset ignotum.

43.

Alia responsio
Cuius refutatio.

Quod verò asserit Caietanus, ideo cognosci secretum cordis absque alia mutatione, hoc solo, quod voluntate Angeli dirigatur, quia iam est de numero eorum, quæ pertinent ad alium Angelum, ad quem diriguntur, parum interest. Tum, quia si voluntas illa, quæ dicitur dirigere secretum cordis, non potest aliquid variare in ipso secreto: frustra dicitur, secretum, quod antea non pertinebat, nam deinceps pertinere ad alium Angelum ratione illius voluntatis: Tum etiam quia ex ea doctrina sequeretur, actum odij, vel amoris, quo vnus Angelus alterum prosequitur, non minus esse de numero eorum, quæ ad illum pertinent, quam secretum cordis post prædictum actum voluntatis: ac proinde iam effectus liber vnus angeli ex se ita notus esset alteri angelo, sicut sibi: quod Caietanus & audaces huius sententiæ, ut opinor non concedunt. Quod si vnus actus liber, eo quod habeat alterum Angelum pro obiecto est illi notus, eadem ratione & quicumque alius notus erit: quid enim refert actum vnus angeli versari circa alterum angelum tanquam circa obiectum, ut dicamus, illum potius actum cognosci, quam alium? quid etiam refert, actum vnus angeli pertinere iam ad alium angelum ex sola voluntate ordinantis, ut quod antea non poterat cognosci, nunc cognoscatur?

44.

Ex dictis etiam palam infertur, esse manifeste falsum id, quod docet Marfilus in 2. q. 6. ar. 2. suppositione 2. corollar. 2. nempe posse angelum voluntate sua celare habitum, quem habet, ita ut ab alio cognosci nequeat. Probat autem hoc modo, si potest celare angelus actum sui intellectus, & voluntatis, qui ex se sunt magis intelligibiles, quia plus habent actus, & minus potentie: multo maiori ratione dicendum est, posse etiam celare habitum, quem in se habet. Verum, cum ex dictis constet, solo voluntatis arbitrio absque vlla alia mutatione in re ipsa, vel in signo, vel in obiecto primario non reddi, aliquid intelligibile, quod

Vesque in 1. p. tom. 2.

antea non erat, ut probauimus, eadem ratione dicendum est, non posse solo nutu voluntatis celari. Quod si posset actus, posset etiam & habitus, ut infert Marfilus.

Deinde prædicta opinio hac ratione refellitur. Etiam si verum esset, quod auctores illius contendunt, videlicet secretum cordis post voluntatem, & ordinationem voluntatis manifestum fieri angelo. In hoc tamen modo aperiendi secretum non seruaretur vera ratio locutionis: nam locutio non est actus voluntatis, sed intellectus exprimentis aliquid: quare Theophyl. & Theod. ut infra referemus merito dixerunt linguam Angelorum esse eorum intellectum, cum tamen iuxta prædictam sententiam lingua angelorum esset voluntas. Respondebit fortasse aliquis, locutionem Angelorum esse conceptum ipsum, quem habebant occultum in mente sua, prout iam manifestus est, ordinatione voluntatis. Ceterum neque hac ratione defendi potest vera ratio locutionis: nam conceptus ille, prout fit manifestus ex affectu voluntatis ordinantis, non est expressio ipsa, & significatio, quæ est de ratione locutionis: sed potius est res expressa, & locutione ipsa significata: nulla igitur via vera ratio locutionis potest defendi.

Refellitur opinio Caietani.

Locutio Angelorum non est actus voluntatis sed intellectus.

Rationes vero huius opinionis facile possunt dissolui. Ad priorem dicimus, secretum cordis, vnus angeli ex se occultum esse alteri angelo, neque posse ei explicari, aut manifestum fieri impressa notitia, aut specie in mente illius, ut supra satis probatum est: nihilominus non opus esse recurrere ad prædictum modum philosophandi, quem præcedens sententia sequitur: sed alia faciliiori forsitan via defendi & explicari posse, vel certe, si nulla nobis suppeteret philosophandi ratio in hac difficultate fateri potius deberemus ignorantiam nostram, quam absque firmo fundamento aliquid asserere. Res enim est a sensu remoto illima: & ideo non mirum, si nos omnino lateat.

Dissoluitur ratio Caietani.

45.

Ad posteriorem rationem dico, vtrumque, quod ait Caiet. satis incertum esse, & absque fundamento, & quod secretum cordis vnus angeli post voluntatis ordinationem ad alium angelum pertineat, & quod omnia, quæ ad aliquem angelum aliquo modo pertinent, aut referantur, sint illi nota: nam, ut supra dicebamus, odij, & amor, quo vnus Angelus alium prosequitur, versatur circa illum, & ad illum non minus pertinet, quam ordinatio illa secreti, & tamen affectus ille odij, & amoris occultus est illi, circa quem versatur.

Explicatur mens S. Thomæ in præfatis diffinitionibus.

47.

Porro quod attinet ad mentem S. Thomæ, fere omnes Thomistæ non leniter, neque absque fundamento putant, esse pro hac opinione. Id quod præsertim colligitur ex ijs, quæ ex Doctore S. referemus infra disput. 2. 12. nihilominus possemus ipsum benigne interpretari. Nusquam enim dixit, secretum cordis vnus angeli ex sola voluntate habentis illud fieri manifestum alteri, & loquela explicari absque vilo alio exprimente signo, sed in articulo 1. quæst. 107. in corpore solum dixit, intellectum moueri à voluntate de potentia ad actum dupliciter, primum ut actu consideret, quæ habet in memoria, & ita angelum sibi ipsi loqui ex imperio voluntatis, nempe per actum intellectus, qui dicitur verbum, deinde dixit moueri intellectu à voluntate per ordinationem conceptus mentis suæ ad alterum, & sic vnus angelum loqui alteri, quo loco non existimat S. Th. locutionem

223 esse

esse ipsam ordinationem voluntatis: hac enim non loquitur sibi angelus: sed esse ipsum conceptum intellectu: hoc enim angelus sibi loquitur: atque eadem ratione dixit, conceptum ipsum esse locutionem ad alium, cum ad aliū ordinatur: non quia eum antea conceptus esset productus in angelo, & alteri angelo ignotus, postea sola ordinatione voluntatis fiat ei notus, & sic respectu illius locutio: quia non omne, quod alteri notum est, est si verbum, est locutio respectu ipsius, sed quod ad ipsum dirigitur, ut cap. 12. explicabitur. Ideo igitur ex ordinatione voluntatis dixit S. Th. moveri intellectum ad loquendum alteri, quia ex eius imperio pender, ut intellectus unus angeli exprimat conceptum directum ad alterum angelum, qui conceptus respectu illius sit locutio: sicut ex eo etiam pender, ut actu consideret intellectus & sibi ipsi loquatur, & in solutione 1. solum assignat discrimen inter angelum & hominem, quod homo propter corporea impedimenta non statim atque ordinat secretum suum, alteri illud manifestat, sed opus habet manifestatione lingue exterioris: angelus autem non habet hoc impedimentum, & ideo statim, ac vult manifestare secretum, manifestat illud.

48.

Ex quo non docet S. Tho. Angelum solo nutu suæ voluntatis absque alio signo loqui alteri angelo. Neque S. Th. hoc visquam docuit. Imo in secundum dist. 11. qua st. 2. artic. 3. circa finem perspicue affirmat, locutionem fieri per aliquid signum, quod unus angelus in altero naturaliter cognoscere potest, fierique intellectualibus signis: nullum autem aliud intellectuale signum constituere visquam videtur, quam ipsum conceptum mentis productum ex directione illa voluntatis, quam diximus, ut expresse affirmat quæst. 9. de veritate, art. 4. ad 4. ubi ait, *Et sic unus Angelus per signum aliq. loquitur, scilicet per speciem, in cuius actu intellectus eius fit in ordine ad alium.* In corpore autem idem docuit, quod nos ex aliis locis retulimus. Quare potius videtur Sanctus Thomas tradidisse sententiam, quam capite duodecimo explicabimus.

CAPVT IX.

Quid senserit Durandus.

49.

Quinta opinio est Durandi, qui cum asserat, unum angelum alteri non loqui imprimendo aliquid intellectui illius: tamen locutionem Angelorum hoc modo explicat. Primam affirmat, posse Angelos sibi mutuo loqui expressa aliqua voce in aëre, sicut homines secum loquuntur; id quod solum potest esse verum in corporibus assumptis, de quo nulla hactenus fuit difficultas. De locutione tamen spirituali, de qua tota est controuersia, docet deinde, si vera est sententia, quæ asserit, cogitationes & secreta cordium ex se manifesta esse cuicumque Angelo, locutionem fieri sola ordinatione voluntatis unius ad alterum, non quia per illam faciat, ut secretum cognoscatur, quod antea ignotum erat; siquidem supponit, secretum cordis ex se omnibus esse manifestum, sed quia conceptus, & secretum omnibus notum, ad unum angelum, non ad alterum, dirigitur; veluti cum aliquis alta voce coram multis loquitur, auti, ita ut ab omnibus audiatur & intelligatur, non dicitur omnibus, sed coram omnibus uni loqui, ad quem secretum suæ volun-

tatis & verba dirigit. Quod si secreta cordium se o cœulta sunt angelis, inquit Durandus, se non inuenire modum, quo recte explicetur motus angelorum locutio.

Huic tamen sententiæ primum aduersatur Durandus. 2. de fide, cap. 3. ante medium: de Angelis enim inquit, Non lingua, nec auribus opus habent, verum intra sermonis administrandum cogitationes suas, atque eas inter se communicantes. Vbi plane pronuntiat, angelos spirituali modo sibi mutuo communicare, et illa; communicare autem idem est, quod exprimere, & manifestum est: etenim quod ex se notum est, non potest voluntate mea ei communicari. Cumque sine sermone dicat Durandus fieri hanc communicationem, aperte indicat, spirituali modo angelos sibi loqui, & secreta sua invicem manifestare.

Deinde contra Durandum pugnat efficitur argumentum. Nam si vera esset, ut ipse supponit, sententia quæ asserit, secretum cordis unius Angeli alteri esse per se manifestum & notum, nulla posset esse locutio inter Angelos. Etenim, ut supra dicebamus, locutio est actus intellectus, non rationalis facultatis exprimentis & significantis id, quod loquitur; ergo si Angelus loquitur de secreto cordis sui, illud debet exprimere & significare. Et quamvis contingat aliquando id, de quo aliquis loquitur, esse notum alteri locutio tamen in eo posita est, ut ex se sit expressio eius, de quo loquitur, vim habens ex se, ut faciat rem illam intelligi, si alias ignota esset.

Si autem sequeremur opinionem Durandi, nec locutio proprie esse posset in ordinatione illa voluntatis; quia locutio est opus rationalis facultatis & intellectus significantis, voluntas autem non significat; nec locutio esset in secreto conceptu & cogitatione, quam unus Angelus ad alium dirigit, quia hic conceptus non est expressio, sed potius res expressa & significata, de qua est locutio, nihil igitur haberet rationem propriam locutionis.

Occurrit tamen Durandus, & ait, in locutione exteriori duo quidem necessario repetiti, & primum, quæ exprimitur, ac nota sit per locutionem & signum ipsum, quo exprimitur & significatur, nam de re, quæ non exprimitur signo, sed ex se solum nota est, non dicitur aliquis loqui, at in locutione spirituali & interiori certe non oportet duo illa esse, signum videlicet, & rem significatam, sed in se conceptus interior dicitur locutio, quæ sibi homo loquitur, dum intelligit, & præter illam non est res aliqua, de qua sibi homo loquitur. Eodem igitur modo, inquit Durandus, ille conceptus existens in mente angeli loquentis potest esse locutio ad alterum directæ, etiam si per se illi notus sit, & in eo non inueniamus duo illa, & signum exprimens, & rem ipsam expressam.

Ceterum si veram rationem locutionis attendamus, facile comperiemus, tam in locutione exteriori, quæ sibi angelus loquitur, quam in ea, quæ loquitur alteri, debere esse illa duo, quæ diximus, nam in conceptu nostro, quo dicimus interius loqui nobismetipsis, duo illa inveniuntur. Est enim expressio & significatio altius rei, nempe verbum ipsum, & expressa similitudo, altera res ipsa intellecta, veluti expressa & significata implinet intelligenti per eandem intelligentiam & expressam speciem illius; quare in hac locutione conceptus